

РЕЦЕНЗИЈА

**НА РАКОПИСОТ „ПЕРСПЕКТИВА 1“ ОД ДОЦ. М-Р ЈАНА ЈАКИМОВСКА,
ЛИКОВНА АКАДЕМИЈА, УНИВЕРЗИТЕТ „ГОЦЕ ДЕЛЧЕВ“ ВО ШТИП**

Врз основа на одредбите од Статутот и Правилникот за единствените основи за остварување на издавачка дејност на Универзитет „Гоце Делчев“ во Штип, како и Одлуката бр. 2402-57/3 од 33. редовна седница на Наставно-научниот совет на Ликовна академија, одржана на 8.5.2017 година, избрана е Рецензентска комисија во состав:

- проф. м-р Антони Мазневски, Факултет за ликовни уметности при Универзитет „Св. Кирил и Методиј“ во Скопје;
- проф. м-р Елизабета Аврамовска, Архитектонски факултет при Универзитет „Св. Кирил и Методиј“ во Скопје,

за изготвување на извештај, рецензија на приложениот ракопис „ПЕРСПЕКТИВА 1“ од авторот доц. м-р Јана Јакимовска, **наменет за студентите на прв циклус студии на Ликовна академија при Универзитет „Гоце Делчев“ во Штип.**

По прегледот на ракописот Комисијата до Наставно-научниот совет на Ликовна академија го поднесува следниов

ИЗВЕШТАЈ

Општи податоци за ракописот: Учебното помагало – скрипта со наслов „Перспектива 1“ (поднаслов: Основи на линеарна перспектива) од доц. м-р Јана Јакимовска е наменет за истоимениот предмет Перспектива 1 кој го слушаат студентите на прв циклус на студиската програма Класично сликарство на Ликовна академија. Според наставната програма, станува збор за избран предмет кој се слуша во четвртиот семестар, носи четири кредити и има неделен фонд на часови 2+1+1. Приложениот ракопис е работен компјутерски, текстот е дополнет со 151 авторска илустрација. Илустрациите го надополнуваат и дообјаснуваат материјалот од областа на перспективата. Доставениот текст потполно е подготвен во согласност со пропишаната Наставна програма за горенаведениот предмет и според барањата кои се поставуваат пред студентите во рамки на предметот, а се однесуваат на теоретската реализација на споменатата програма.

Податоци за обемот ракописот: Ракописот што е приложен за рецензија се состои од вкупно 104 страници А4 формат. Текстот е напишан со единечен проред, употребен е фонтот Arial со кирилична поддршка, а големината на буквите е 11. Текстуалниот дел е поткрепен со 151 илустрација на авторката, од кои мал дел се авторски фотографии, а поголемиот дел се компјутерски изработени илустрации на Adobe Illustrator и Adobe Photoshop. Текстот е приспособен на нивото и потребите на студентите од студиската програма Класично сликарство, но исто така може да е корисна литература за сите студенти од областа на ликовните уметности. Трудот, според неговиот обем и неговата содржина, во потполност ги задоволува критериумите на предметот за кој е наменет, бројот на часови со кој е застапен, како и соодветната Наставна програма. Истовремено одговара на одредбите од Правилникот за единствените основи за остварување на издавачка дејност на Универзитет „Гоце Делчев“ – Штип.

Податоци за постоење на сличен или ист наслов: До сега вакво учебно помагало од областа на линеарната перспектива ниту е напишано ниту е преведено на македонски јазик, затоа го поздравуваме потфатот на авторката да ги систематизира сите неопходни работи во едно комплексно, а сепак едноставно четиво. Јазикот е јасен и едноставен, а сепак прониклив и луциден, што овој текст го прави едновременно и лесно разбирлив и интересен за студентите. Илустрациите, кои го сочинуваат поголемиот обем од скриптата, се јасни, прецизни и разбирливи. Нивната техничка нота е евидентна и оди во прилог на тоа читателот да не се дефокусира со индивидуална естетика или ликовен израз, туку на најлесен начин

да ги разбере правилата и процесите врзани за проблематиката на линеарната перспектива. Може да речеме дека текстот, содржината и илустрациите се со висок квалитет и можат да се читаат и разгледуваат на неколку нивоа: базичното читање на текстот може многу добро да го информира читателот; следењето на етапните илустрирани методи може да го едуцира теоретски, а пак нивната примена во пракса може да го едуцира практично. Затоа сметаме дека ова учебно помагало е особено значајно, како од теоретски, така и од практичен аспект, за сегашните и идни студенти кои се занимаваат со изучување ликовните уметности, со особен акцент на студентите на Класично сликарство и сите оние кои тежнеат да се изразуваат реалистично.

Краток опис на содржината: Скриптата е поделена на 12 поглавја односно теми, кои се логично систематизирани и добро обмислени, имајќи ја предвид комплексноста на темата и фактот дека читателот веројатно за првпат се среќава со литература која треба да го воведо во проблематиката на визуелната перспектива. Од тема во тема, внимателно се внесуваат новини и комплексноста постепено расте, без простор за нејаснотии ниту во текстот, ниту во илустрациите. Деталната содржина на ракописот е уредно презентирани, со јасно и логично обележување на поглавјата со наслови, а одделните делови во состав на поглавјата како поднаслови на обработената содржина.

Во првото поглавје - Вовед во линеарна перспектива читателот се воведува во проблематиката на перспективата воопшто, преку еден компримиран пресек низ историјата на уметноста и човековата потреба да трага по средства со кои најлесно и најјасно креативно ќе се изрази. Читателот се запознава со етимологијата на зборот перспектива, како и со нејзините базични дефиниции. Поголавјето е навидум кусо, но изобилува со неопходни информации кои на неинформираниот читател ќе му помогнат да се почувствува удобно во непознатата проблематика на линеарната перспектива, а притоа нема да го преоптерети со вишок информации на самиот почеток.

Во второто поглавје - Основни поими и дефиниции читателот се запознава поконкретно со дефиницијата за линеарна перспектива, која е главната проблематика на оваа скрипта. Во ова поглавје се воведуваат сите основни стручни термини кои се неопходни за понатамошно разбирање и читање на текстот (хоризонт, недоглед, точки на исчезнување). Сите нови поими се јасно и пластично објаснети преку примери и илустрации, со етапни и детални упатства како читателот самостојно низ опсервација да дојде до истите заклучоци. Понатаму, во ова поглавје се зборува и за принципот на визуелна перцепција на човечкото око, но на начин кој е приемчив и соодветен на знаењата на студентите од Ликовна академија. Овој дел од текстот разјаснува многу дилеми кои континуирано се појавуваат во пракса кај студентите соочени со практично применување на линеарната перспектива.

Третото, четвртото и петтото поглавје се најобемни, бидејќи се занимаваат со темите кои се најприменливи во пракса, односно со видовите на линеарна перспектива кои нашите очи реално ги перцепираат и чијашто употреба и методологија на употреба е најпотребна за ликовните уметници кои творат во дводимензионален простор (цртеж, слика, графика).

Третото поглавје - Централна перспектива е посветено на наједноставниот (а многу чест во перцепцијата и во ликовното претставување) вид на перспектива, перспективата со еден недоглед, попозната како централна перспектива. Поголавјето започнува со низа важни опсервации и забелешки за овој вид перспектива, како и потенцирање на некои принципи на кои се базира линеарната перспектива кои ќе се провлекуваат понатаму. Оваа деталност на почетокот е неопходна, додека во следните поглавја е легитимно постепено да се напушта, бидејќи читателот и неговата способност за извлекување логички заклучоци никако не смеат да бидат потценети. Понатаму, во поглавјето низ студиозни илустрации и упатства, читателот се запознава со методите на употреба на централната перспектива во пракса. Авторката согледала во кои и во какви случаи е најупотребувана и најпотребна оваа перспектива. Оттаму, систематизирани се четири детално објаснети и илустрирани ситуации на употреба на централната перспектива: екстериер од природа, екстериер со самостојно проектирање, ентериер од природа и ентериер со самостојно проектирање.

Во четвртото поглавје - Перспектива со два недогледа авторката го навраќа читателот кон почетоките на текстот каде што без да знае тој се запознал делумно со проблематиката на ова поглавје, т.е. со перспективата со два недогледа. Преку општиот дел во кој низ јасни

илустрации се запознаваме со карактеристиките на овој вид перспектива само се потврдуваат правилата кои сме ги сретнале и изучиле во претходните поглавја. Понатаму, преку истиот принцип на анализа на употребата на перспективата во визуелните уметности, следуваат четири етапно објаснети и детално илустрирани ситуации на употреба на перспективата со два недогледи: екстериер од природа, екстериер со самостојно проектирање, ентериер од природа и ентериер со самостојно проектирање.

Во петтото поглавје - Перспектива со три недогледи читателот се запознава со принципот и правилата на перспективата со три точки на исчезнување преку илустрирани примери и егзактни и концизни објаснувања. Потоа, важно е да се спомене дека во ова поглавје се изучуваат и жабјата и птичјата перспектива, но со акцент на тоа дека не секогаш овие две перспективи и перспективата со три недогледи имаат знак за равенство меѓу себе. Преку илустрирани примери и упатства за перцептирање на природата и светот околу себе, читателот се запознава со жабја перспектива со еден, два и три недогледи, како и со птичја перспектива со еден, два и три недогледи. Понатаму, во ова поглавје се наведени примери за цртање на перспектива со три недогледи. Бидејќи се претпоставува дека читателот веќе ги разбрал и усвоил принципите на цртачко поставување на линеарна перспектива, во ова поглавје наместо четири имаме два илустрирани и објаснети примери на употреба на перспективата со три недогледи: цртање на екстериер од природа, и цртање на ентериер со самостојно проектирање.

Шестото поглавје - Перспектива со повеќе од три недогледи е кусо и неговата намена е пред сè информативна. Причината зошто е тоа така лежи во многу малиот обем на примена на овие видови перспектива кои се повеќе теоретски отколку практични и не се базираат на стандардна перцепција на човечкото око. Секако, внесувањето, макар и теоретско, на перспектива со повеќе недогледи во ова учебно помагало е за поздрав, бидејќи на студентот му ја дава слободата за експериментирање во цртежот и редефинирање на визуелната реалност. Во ова поглавје се наведени перспективата со четири недогледи и перспективата со пет недогледи, а читателот е стимулиран самостојно да истражи дали постојат и како би изгледале перспективи со уште повеќе недогледи.

Седмото поглавје, Комбинирана перспектива, се занимава со ситуации кои се поблиски до реалноста отколку до шематизираноста и стерилноста на теоретската перспектива и едноставноста на нејзиното објаснување. Во ова поглавје се разгледуваат примерите и правилата каде што се мешаат повеќе видови перспектива во една сцена. Сите овие ситуации се убаво објаснети и илустрирани и се сведени на три примери преку кои несомнено се извлекува заклучок и за сите евентуални неброени примери на други слични ситуации. Поконкретно, во ова поглавје се разработени: сцена со доминантно централна перспектива (во која се наоѓаат елементи поставени под друг агол во однос на хоризонтот), сцена со доминантна перспектива со два недогледи (во која повторно се наоѓаат елементи под друг агол во однос на хоризонтот) и тела под агол (каде што се разгледува нивната искосена поставеност во однос на вертикалата).

Осмото поглавје - Важни насоки за цртање на линеарна перспектива се занимава со разјаснување на покомплицираните ситуации кои обично не се објаснуваат, а се појавуваат како многу значајни и проблематични во праксата. Освен стандардните и вообичаени насоки кои е потребно да се дадат за да се поедностави процедурата на работа, авторката детектирала две главни ситуации каде што е потребно постудиозно проучување и нив ги има објаснето низ детални и јасни примери поткрепени со илустрации. Станува збор за цртање на кружни пресеци во перспектива и за пропорционално намалување на објектите во перспектива.

Во деветтото поглавје - Најчести грешки при цртање на линеарна перспектива се запознаваме со најчесто повторуваните грешки при примената на линеарната перспектива. Авторката ги увидела овие грешки и ги систематизирала во неколку потточки. Низ илустрации кои прикажуваат и погрешни и точни примери, текстот нè води и запознава со следните ситуации: погрешно поставување на хоризонтот, лебдење и преклопување на предметите и преблиско поставување на точките на недоглед.

Десеттото поглавје - Улогата на линијата во линеарната перспектива се занимава со

линијата како цртачко изразно средство и со нејзиното приспособување на правилата на линеарната перспектива за постигнување на максимален ефект. Преку насоки за самостојно забележување, како и преку текстуалниот дел, концизно и јасно е објаснет карактерот на линијата, нејзината полност, обоеност и контраст во прилог на линеарната перспектива.

Единаесеттото поглавје - Воздушна перспектива е запознавање со колористичката перспектива која по себе на спаѓа во доменот на линеарната перспектива, но од пресудно значење е студентите кои се занимаваат со сликарство во овој момент информативно да бидат запознаени со неа. Преку концизен текст и јасна илустрација е објаснет процесот на трансформација на бојата согласно со перспективата, т.е. далечината.

Последното, дванаесетто поглавје насловено како Антиперспектива зборува за еден специфичен, во реалноста непостоечки вид на перспектива, т.е. обратна перспектива. Читателот се запознава со философската заднина на овој вид перспектива, неговата примена во историјата на уметноста, а низ визуелен пример и со нејзиниот изглед во наједноставна и јасно разбирлива форма.

Преку ваквиот генерално концизен, а на места детален начин на обработка на линеарната перспектива како проблематика на ликовната уметност, како и пошироко информирање за одредени аспекти на линеарната перспектива кои често се пренебрегнувани, со употребата на голем број илустрирани примери и течен и интересен јазик, сметаме дека е постигната главната цел на авторката – да им помогне на студентите да се заинтересираат за проблематиката и да ја разберат суштината и предметот, како во теорија, така и во пракса. Согласно со горенаведените констатации, а врз основа на детално анализирање на содржината на ракописот, го даваме следниот

ЗАКЛУЧОК

Учебното помагало - скрипта „Перспектива 1“ од доц. м-р Јана Јакимовска се занимава со сеопфатна анализа на линеарната перспектива на ниво кое е внимателно приспособено на студентите од областа на ликовните уметности, со посебен акцент на реалистичното прикажување што го прави ова учебно помагало безмалку неопходно за студентите од студиската програма Класично сликарство. Она што е евидентно при читање на текстот е дека авторката сите тематски единици внимателно ги приспособила на потребите на студентите, а сето тоа е извлечено од нејзината работа во пракса на предметот Перспектива 1. Од тој аспект, ова учебно помагало ќе биде од непроценливо значење за студентите, затоа што не само што го експлицира, туку и го антиципира процесот на совладување на материјата. Посебен акцент е ставен на перспективите со еден, два и три недогледи, кои се најчесто употребувани во реалистичната уметност и кои се одраз на перцепцијата на човечкото око. Со оглед на обемноста на илустрациите, како и нивната етапност и деталност, ова помагало може да се земе предвид не само како основна литература по предметот Перспектива 1, туку и како информативна и помошна литература за секој кој е заинтересиран за проблематиката на линеарната перспектива. Со оглед пак на стручниот, концизен и истовремено занимливо напишан текстуален дел, сметаме дека оваа скрипта ќе биде интересно четиво за сите ученици, студенти, но и ликовни уметници чие поле на интерес е перспективата во уметноста. Имајќи ги предвид изнесените карактеристики на ова учебно помагало, сметаме дека истото треба да биде објавено како скрипта за студентите на Класично сликарство на Ликовна академија, со препорака да стане достапно и за пошироката стручна и уметничка јавност.

Врз основа на изнесеното, имаме особена чест на Наставно-научниот и уметнички совет на Ликовната академија во Штип да му предложиме учебното помагало - скрипта со наслов „Перспектива 1“ од доц. м-р Јана Јакимовска да го одобри за издавање.

РЕЦЕНЗЕНТСКА КОМИСИЈА

Ред. проф. м-р Антони Мазневски, с.р.
Ред. проф. м-р Елизабета Аврамовска, с.р.